

Posudek na bakalářskou práci Veroniky Patákové

Vliv médií na průběh moderních ozbrojených konfliktů na příkladu ozbrojených konfliktů ve Vietnamu a v Afghánistánu

V úvodu autorka postuluje záměr v práci ukázat stoupající vliv médií v rámci moderních ozbrojených konfliktů (str. 2).

Pozitivně hodnotím především **aktuálnost a závažnost** problému vztahu ozbrojených konfliktů a médií. Jako druhý pozitivní bod bych rád vyzdvihl **mimořádně dobrou stylistiku** textu. Práce je psána kultivovaným, čtivým jazykem. Navíc jsou jednotlivé věty a odstavce **jasně formulované**, logicky a přehledně na sebe navazují.

Jako první problém vidím již v úvodu **absenci explicitního přihlášení se studentky k tomu, o jakou práci se jedná**. Struktura textu sleduje poměrně jasnou a přesvědčivou logiku, kdy nejprve čtenáře seznamuje s historií vývoje médií a poté se pouští do sledování paralelního vývoje válečnictví se zaměřením na převažující taktiky vedení boje. Konstatuje, že pro čtvrtou generaci válek je typická asymetrie konfliktu, přítomnost nestátního aktéra a právě vysoká role zapojení médií. Zde dochází k protnutí obou témat: vývoje válečnictví na pozadí vývoje médií. Jistě ale nejde o práci empirickou založenou na vlastním sběru a následné analýze a interpretaci dat. Jde však o práci teoretickou? Analytickou? Nebo o přehledovou stať? Nebo o případovou studii dvou konfliktů čtvrté generace a jejich komparaci z hlediska role médií? Jaká jsou teoretická a metodologická východiska zpracování práce?

Za druhé, ze závěru není jasné, zda se studentce **skutečně podařilo splnit svůj záměr**. Tedy ukázat na stoupající vliv médií a jejich roli na průběh moderních válek. Domnívám se, že pro takový silný závěr nelze vybrat pouhé dva body v čase (válka ve Vietnamu a poté v Afghánistánu). Taková **časová řada je příliš řídká, neumožňuje jakoukoliv extrapolaci obecného trendu** (jde o vzestupnou přímku, jak se domnívá autorka? Nebo jen o cyklus typu sinusoidy?). Navíc se i z autorčina dalšího textu zdá, že konflikt ve Vietnamu byl do určité míry velmi specifický, pokud jde o potenciál a vliv médií. Nevíme, zda tento konflikt není tzv. „outliers“, odlehlé pozorování, které by bylo z časové řady pro svou odchylnost spíše vypuštěno, protože by jinak nepřiměřeně vychylovalo celkový trend. **Cíle práce neodpovídají použitému přístupu, jsou příliš ambiciózní**.

Za třetí, práce se zabývá asymetrickými konflikty, sama je také dosti „**asymetrická**“, **respektive dvě její stěžejní kapitoly**. Kapitola o Vietnamu je zpracovaná přesvědčivěji, podrobněji, podložena větším množstvím příkladů analýz i odkazů na odbornou literaturu. Autorka se přiklání k poměrně rozšířené interpretaci, kdy snaha novinářů a redakcí o atraktivní záběry spolu s benevolentním přístupem americké armády vůči novinářům („válka bez cenzury“) přispívá k negativnímu pokrytí konfliktu (záběry mrtvých civilistů, utrpení, zabíjení), a tak nakonec i ke změně veřejného mínění v USA a odchodu Američanů

z Vietnamu. Příkladem mediálního fiaska byla například Ofenziva Tet, která byla pro USA sice vojenským vítězstvím, ale mediálním fiaskem a politickou prohrou. Oproti tomu kapitola o Afghánistánu nemá žádnou zřetelnou linku, žádné zobecnění, budí dojem nahodilých střípků v mozaice, podrobně se rozebírá pouze kauza civilní obětí při bombardování cisterny v provincii Kunduz v roce 2009), celkově působí uspěchaně. A proto nenabízí ani jasné srovnání s Vietnamem, ze kterého bychom poté mohli vyvodit, zda role médií na průběh konfliktů roste, či naopak klesá.

Za čtvrté, práce je zřetelně **západocentrická** na mnoha úrovních. Tuto výtku uvádím spíše jako diskusi – domnívám se, že každý z nás se neubrání jistému etnocentrismu, měl by se ho však v akademických textech snažit alespoň kriticky reflektovat. Samotný záměr zkoumat vliv médií na průběh ozbrojených konfliktů si neklade teoretickou otázku, zda média působí stejně v autoritářských a naopak západních demokratických společnostech. Zda u obou typů režimů či v různých kulturních okruzích dochází ke stejnému historickému vývoji a zvyšování role médií? Implicitně se předpokládá, že jde o zkoumání fenoménu v západních společnostech. A že poté lze tuto západní zkušenost zobecnit. Podobně se pod „mediálním obrazem“ myslí vždy implicitně obraz v západních médiích. Avšak těch obrazů, konstruktů a diskurzů obou válek je vždy více, jsou pluralitní, vzájemně konkurenční. Autorka například mluví o tom, že média mají globální záběr sdělení jdoucí napříč kulturami a náboženskými či etnickými skupinami (str. 7). Skutečně ale tento západní mediální obraz stále dominuje? Opravdu v Číně, Rusku, nebo Blízkém východě sdílí stejný mediální obraz afghánského konfliktu? Myslím, že tento západní monopol byl narušen (ne-západní satelitní televize, internet), navíc je limitován cenzurou. Dále, oba vybrané konflikty probíhaly v Asii, akademická literatura i autoři jsou ale pouze západní. Oba vybrané konflikty jsou navíc relevantní z hlediska Západu, nejde o konflikty z geopolitické periferie pro Západ nezajímavé a „zapomenuté“, ačkoliv třeba s vyšším počtem obětí (např. Kongo). Autorka podobně v textu uvádí dominantní oficiální západní perspektivu: „Legitimně v reakci na 9/11 zahajují USA a spojení Operaci Trvalá svoboda“ (str. 36). Jde však o hodnotový soud, který si myslím do akademického textu tohoto typu nepatří. Z hlediska koho je vojenská operace legitimní? Z hlediska Afghánce, který nesympatizuje s Talibanem, v životě neviděl nikoho z Al Kajdy, o útocích 9/11 slyšel nebo ani neslyšel a neumí si je pořádně ani představit (viz Slavomír Horák a jeho výzkumy) a rozhodně se mu nelíbí, že jeho zemi a vesnici okupuje cizí armáda, kontroluje ho na cestě do města a ještě mu omylem zastřelila příbuzného? Podobně, když autorka komentuje kolaterální škody – eufemismus pro usmrcování civilistů – konstatuje, že „ačkoliv jsou takové události vždy tragické, prostor jim dnes médii věnovaný naprosto zveličuje jejich významnost.“ Skutečně autorka umí posoudit objektivní význam usmrcených civilistů? Z hlediska koho je význam přeceněný? Z hlediska geopolitických zájmů Západu, nebo z hlediska zájmů západních armád NATO, nebo z hlediska pozůstalých mrtvých obětí? Zaslouží v západní perspektivě autorky několik desítek mrtvých Afghánců stejný mediální prostor jako stejný počet mrtvých Evropanů/Američanů/Čechů?

Drobné poznámky:

- „oslovit široký dav“ --- spíše bych použil výraz „publikum“ (str. 2)
- „informační svět se zrychlil“ --- zde není zřejmé, jestli nejde o „informační tok“ (str. 4)
- „Oproti teroristickým útokům však nebojící občané nejsou výhradním terčem“ (str. 24). Například kvantitativní analýza sebevražedných teroristických útoků (Richard Pape: Cutting the Fuse, 2010, Dying to Win 2005) v Afghánistánu, ale méně i v Pákistánu a Iráku či dříve na Srí Lance, Libanonu, ukázala, že cílem jsou naopak především ozbrojení a uniformovaní příslušníci ozbrojených sil chápaných jako cizí a nelegitimní okupanti/případně jejich spojenci z řad místních. Takže vymezovat terorismus tím, že se orientuje výhradně na civilisty je myslím klišé.
- Doporučuji se seznámit s výsledky Glasgow University Media Group (konflikt o Falklandy, konflikt v Palestině) o způsobu nevyváženého referování předních západních médií o konfliktech (pro teoretickou část práce)

I přes uvedené výtky práci hodnotím jako spíše kvalitní. Výslednou známku dle výsledku ústní obhajoby.

Karel Černý

14. srpna 2014 v Praze